

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi valtion virkamieslain voimaanpanolain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan valtion virkamieslain voimaanpanolakiin lisättäväksi säännös, jonka mukaan lakkautetun työsopimussuhteisen tehtävän tilalle perustettuun virkaan voitaisiin nimittää lakkautetun tehtävän hoitaja tarvittaessa virkaa haettavaksi julistamatta ja viran kielitaitovaatimuksista poiketen. Poikkeuksen tekeminen olisi aina nimittävän viranomaisen harkinnassa.

Esitys liittyy valtionhallinnossa vireillä olevaan virka- ja työsuhteen käytön perusteiden

selkiinnyttämiseen ja uudelleen järjestelyyn. Valtion vuoden 1989 tulo- ja menoarviossa lakkautetaan 6 697 työsopimussuhteista tehtävää ja perustetaan tilalle vastaavat virat. Uudelleen järjestelyjä on tarkoitus jatkaa myös seuraavina vuosina.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun eduskunta on sen hyväksynyt.

PERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja ehdotetut muutokset

1.1. Virkaan vaadittava kielitaito

Valtion virkamiehiltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (149/22), jäljempänä kielitaitolaki, mukaan vaaditaan virkaan, jonka kelpoisuusvaatimuksena on korkeakoulututkinto, laissa säädetty suomen- ja ruotsinkielen taito. Yksikielisellä virka-alueella vaaditaan virkaan nimitettävältä asianomaisen kielen täydellistä hallintaa. Lisäksi vaaditaan maan toisen kielen ymmärtämistä. Jos virka on tuomarin virka, vaaditaan myös toisen kielen välttävää suullista taitoa. Kaksikielisellä virka-alueella vaaditaan virkaan nimitettävältä enemmistön kielen täydellistä hallintaa ja maan toisen kielen suullista ja kirjallista taitoa.

Virkaan, jonka kelpoisuusvaatimuksena ei ole korkeakoulututkinto, vaaditaan viran edel-

lyttämä riittävä kielitaito. Tarkemmat säännökset tästä annetaan asetuksella.

Opettajien ja puolustusvoimien upseerien virkojen osalta kielitaitolaissa on annettu erityiset säännökset. Kielitaitolain 2 §:n mukaan valtion oppilaitoksen opettajan virkaan vaaditaan oppilaitoksen opetuskielen täydellistä hallintaa. Upseerin virkaan vaaditaan pääsäännön mukaan asianomaisen joukko-osaston kielen täydellistä hallintaa.

Korkeakoulujen virkoihin vaadittavasta kielitaidosta on lisäksi annettu erityissäännöksiä korkeakouluja koskevilla laeissa. Näissä säännöksissä on annettu kielitaitolaista poikkeavia säännöksiä lähinnä opettajan virkojen osalta.

Tarkemmat säännökset kielitaidosta virkaan, jonka kelpoisuusvaatimuksena ei ole korkeakoulututkinto, annetaan valtion virkamiehiltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain täytäntöönpanosta annetussa asetuksessa (312/22). Asetuksen pääsäännön mukaan vaa-

ditaan tällaiseen virkaan nimitettävältä virka-alueen enemmistön kielen hyvää suullista ja kirjallista taitoa ja sen lisäksi toisen kielen ymmärtämistä, jos virka-alue on yksikielinen, ja toisen kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa, jos virka-alue on kaksikielinen.

Mainitussa asetuksessa on säädetty tiettyjen nimeltä mainittujen virkojen osalta poikkeuksia pääsäännön mukaisesta kielitaidosta taikka siirretty kielitaitovaatimusten vahvistaminen asianomaiselle virastolle tai laitokselle.

Edellä mainittujen säädösten tarkoittama kielitaito osoitetaan erityisessä kielitutkinnossa taikka katsotaan saavutetuksi opintojen yhteydessä sen mukaan kuin suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta annetussa asetuksessa (442/87) säädetään.

Kielitaitovaatimukset koskevat kaikkia virkaan nimittämistä ja siirtämistilanteita. Siten virkaan ei voida ilman laissa säädettyä poikkeusta nimittää henkilöä edes silloin, kun virka on perustettu lakkautetun työsopimussuhteisen tehtävän tilalle ja asianomainen on hoitanut vastaavaa tehtävää työsopimussuhteessa useita vuosia.

1.2. Viran haettavaksi julistaminen

Valtion virkamieslain (755/86) mukaan virka on ennen sen täyttämistä julistettava haettavaksi. Muu kuin hallitusmuodon 89 §:n 1 momentissa tarkoitettu virka voidaan kuitenkin täyttää haettavaksi julistamatta, jos niin säädetään erikseen lailla tai asetuksella. Valtion virkamieslaissa on säädetty, että siirrettäessä virkamies valtion virkamieslain 33 §:n nojalla toiseen virkaan, virka voidaan täyttää sitä haettavaksi julistamatta. Lisäksi valtion virkamieslaissa on säädetty, että valtiokonttorin osoittama uudelleen sijoituksen tarpeessa oleva henkilö voidaan nimittää virkaan sitä haettavaksi julistamatta. Näissä tapauksissa siirtämisen tarkoituksena on palvelussuhteen jatkuvuuden turvaaminen. Palvelussuhteen jatkuvuuden turvaaminen on yleensä peruste viran täyttämiseksi hakumenettelystä poiketen.

Tiettyjen virkojen osalta on virastoja ja laitoksia koskevilla asetuksilla säädetty, että nämä virat täytetään haettavaksi julistamatta. Kyseiset virat ovat yleensä viraston tai laitoksen korkeimpia virkoja.

Palvelussuhteen lajin muutostilanteita varten ei ole yleissäännöstä, jonka perusteella virka

voitaisiin täyttää sitä haettavaksi julistamatta, kun virkaan nimitetään lakkautetun työsopimussuhteisen tehtävän hoitaja. Viran täyttämistä sitä haettavaksi julistamatta on jouduttu säättämään erikseen asianomaisen viran perustamista koskevassa asetuksessa.

1.3. Ehdotetut muutokset valtion virkamieslain voimaanpanolakiin

Valtionhallinnossa on esiintynyt huomattavaa epäjohtonmukaisuutta virka- ja työsuhteen käytössä valtion eri tehtävissä. Valtion virkamieslainsäädännön uudistamisen yhteydessä antamassaan lausumassa eduskunta edellytti, että hallitus huolehtii palvelussuhteen lajien käytön selkiinnäytämisestä valtion eri tehtävissä. Tätä pidettiin tärkeänä muun muassa virkavastuun henkilöllisen ulottuvuuden kannalta.

Valtionhallinnossa on käynnistetty palvelussuhteen lajien käytön selkiinnäytämiseen tähtäviä uudelleen järjestelyjä vuodesta 1987 alkaen. Vuoden 1989 tulo- ja menoarvion mukaan lakkautetaan 6 697 työsopimussuhteista tehtävää ja niiden tilalla perustetaan vastaavat virat.

Uudelleen järjestelyissä on kyse yksinomaan palvelussuhteen lajin muuttamisesta työsopimussuhteesta virkasuhteeseen tai päinvastoin. Tarkoitus ei ole tässä yhteydessä puuttua palvelussuhteen pysyvyyteen vaan yksinomaan muuttaa palvelussuhteen laji nykyistä paremmin tehtäviä vastaavaksi. Lakkautettujen työsopimussuhteisten tehtävien hoitajille on tarjottu tehtävien tilalle perustettuja virkoja. Palvelussuhteen lajin muutoksen yhteydessä eivät työtehtävät tai työskentelypaikka muutu.

Joissakin tapauksissa ei lakkautetun työsopimussuhteisen tehtävän hoitajalla ole kielitaitosäännösten edellyttämää kielitodistusta eikä hän pysty sitä hankkimaan. Kysessä voi olla henkilö, joka on hoitanut vastaavaa tehtävää työsopimussuhteessa menestyksellisesti vuosikausia. Tähän nähden ja koska järjestelyssä tarkoitus on ainoastaan muuttaa palvelussuhteen lajia eikä lakkauttaa palvelussuhdetta, ehdotetaan valtion virkamieslain voimaanpanolakiin otettavaksi uusi 39 a §, jonka mukaan näissä tapauksissa lakkautetun työsopimussuhteisen tehtävän hoitaja voitaisiin nimittää virkaan sen estämättä, mitä virkaan vaadittavasta kielitaidosta on säädetty.

Kielitaitovaatimuksesta poikkeaminen olisi viranomaisen harkinnassa. Kielitaitovaatimuksesta voitaisiin luopua lähinnä silloin, kun asianomainen ei voi kielitaitotodistusta hankkia mutta on pitkäaikaisella työkokemuksellaan tai muutoin osoittanut, että hänellä on tehtävän edellyttämä riittävä kielitaito. Kielitaitovaatimuksesta poikkeaminen edellyttää, että työsopimussuhteinen tehtävä on lakkautettu ja sen tilalle perustettu virka. Lisäksi poikkeamismahdollisuus koskee vain lakkautetun työsopimussuhteisen tehtävän hoitajaa ja hänen nimittämistään juuri lakkautetun tehtävän tilalle perustettavaan virkaan. Säännöksen perusteella voitaisiin siten poiketa kielitaitovaatimuksesta vain ensi kertaa sanotunlaista virkaa täytettäessä.

Palvelussuhteen lajin muutoksiin liittyy olennaisesti viran täyttäminen sitä haettavaksi julistamatta, koska tarkoitus nimenomaisesti on nimittää lakkautetun työsopimussuhteisen tehtävän hoitaja perustettuun virkaan. Tapaus on rinnastettavissa niihin tilanteisiin, joissa virkamies valtion virkamieslain 7 luvun nojalla palvelussuhteen jatkuvuuden turvaamiseksi siirretään tai valtiokonttorin osoituksen perusteella nimitetään toiseen valtion virkaan. Näissä tapauksissa siirtäminen voi tapahtua ilman haettavaksi julistamista. Tämän vuoksi ehdotetaan valtion virkamieslain voimaanpanolain uuteen 39 a §:ään lisäksi otettavaksi yleissäännös mahdollisuudesta täyttää virka ilman haettavaksi julistamista muutettaessa palvelussuhteen lajia.

2. Esityksen taloudelliset ja hallinnolliset vaikutukset

Esityksellä ei ole olennaisia taloudellisia vaikutuksia. Esityksen toteuttaminen tekee hallinnollisesti helpommaksi palvelussuhteen lajin muuttamisen työsuhteesta virkasuhteeksi ja siten vähentää järjestelyihin liittyvää työtä. Muussa tapauksessa poikkeuksista jouduttaisiin säätämään pääsääntöisesti asetuksella. Tämä olisi hallinnollisesti huomattavasti raskaampaa kuin se, että nimittävä viranomainen kussakin tilanteessa voisi yleissäännöksen nojalla tarvittaessa päättää poikkeuksista viran kielitaitovaatimuksiin tai haettavaksi julistamiseen. Tarve tehdä poikkeuksia virkaan vaadittavasta kielitaidosta koskee vain muutamia tapauksia vuosittain. Haettavaksi julistamisesta poikkeamisesta on sen sijaan tarpeen säännönmukaisesti päättää muutettaessa valtion palveluksessa olevan työsopimussuhde virkasuhteeksi.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun eduskunta on sen hyväksynyt. Tarkoitus on, että säännöksiä voitaisiin soveltaa ainakin osaan 1 päivästä maaliskuuta 1989 lukien toteutettavista palvelussuhteen lajin muutoksista.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki**valtion virkamieslain voimaanpanolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti lisätään 24 päivänä lokakuuta 1986 annettuun valtion virkamieslain voimaanpanolakiin (756/86) uusi näin kuuluva 39 a §:

39 a §

Lakkautetun työsopimussuhteisen tehtävän hoitaja voidaan nimittää tehtävän tilalle perustettuun virkaan sitä ensi kertaa täytettäessä virkaa haettavaksi julistamatta ja sen estämättä, mitä virkaan vaadittavasta kielitaidosta on laissa tai asetuksessa säädetty.

Mitä 1 momentissa on säädetty, ei koske nimittämistä tuomarin virkaan. Mitä 1 mo-

mentissa on säädetty nimittämisestä virkaan sitä haettavaksi julistamatta, ei koske nimittämistä hallitusmuodon 89 §:n 1 momentissa tarkoitettuun virkaan tai korkeakoulun apulaisprofessorin virkaan.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 19 _____ .

Helsingissä 17 päivänä helmikuuta 1989

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Ministeri *Ulla Puolanne*